

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

21.08.2024 г.

Откриха зъби на праисторически щуки

- Телеграф

Зъби и люспи на праисторическа щука откриха за пръв път български палеонтолози в динозавровото находище край град Трън.

Вкаменелостите са на около 83 млн. години и са открити в периода 2020-2023 г.

Вкаменелости

Екип, ръководен от асистент Владимир Николов от Националния природонаучен музей при БАН публикува описанието на първите фосилни останки от така наречените панцерни щуки в България. Учените открили 9 зъба и 3 люспи от щуки в Трънско - едни от малкото в Европа, които са по-стари от 80 млн. години и за момента бележат най-източната точка от разпространението на тези риби в рамките на Европейския архипелаг. Те са и първите находки от сладководни мезозойски риби, открити в България.

Осем от зъбите са открити в седиментни проби, събрани през 2021 г. и обработени в лабораторията на НПМ-БАН. Останките са твърде фрагментарни. Въпреки това тяхната форма и анатомични особености - вертикалните бразди по повърхността на зъбите и дебелите люспи, покрити от тънък хиперминерализиран (емайлоподобен) външен слой с микроскопична орнаментация, безспорно показват, че принадлежат на риби, представители на сем. *Lepisosteidae*.

Най-старата панцерна щука е на възраст около 150 млн. години и е открита в Мексико. Първите представители на групата на съвременните панцерни щуки изглежда се появяват в началото на късната креда, преди около 100 млн. години.

Разпространение

Находките разкриват нова информация за разпространението на тези хищни риби из островите на Европейския архипелаг през епохата на късната креда.

Панцерните щуки са група хищни лъчеперкови риби, които в наши дни се срещат единствено в югоизточните части на Северна Америка, Централна Америка и Куба. Съвременните представители на семейството са общо 7 вида, разделени в родовете *Lepisosteus* (4 вида) и *Atractosteus* (3 вида). В геоложкото минало, особено през кредата, този вид хищни риби са се радвали на по-голямо видово разнообразие и по-широко географско разпространение - техни вкаменелости са открити в Северна и Южна Америка, Европа, северните части на Африка, Мадагаскар и Индия, обясняват специалистите от Националния природонаучен музей.

За първи път в България! Нова находка пренаписва историята

- standartnews.com

Палеонтолозите откриха множество фосилизирани семена и ядки от растения

Ново откритие пренаписва историята.

Екип, ръководен от ас. Владимир Николов от Националния природонаучен музей при БАН (НПМ-БАН) публикува описанието на първите фосилни останки от панцерни щуки в България в специализираното научно списание Cretaceous Research.

Вкаменелостите са на около 83 млн. г. и са открити в динозавровото находище край град Трън в периода 2020–2023 г.

В резултат на извършените от екипа дейности бяха събрани над 30 нови вкаменелости от гръбначни животни, които не само обогатяват палеонтологичната научна колекция на НПМ-БАН, но и ще позволят на палеонтолозите да разкрият повече детайли за това как е изглеждал животинският свят в района преди повече от 80 милиона години.

Откритите фосилни находки са разнообразни, но и тази година най-многобройни са фрагментите от коруба на костенурки. Сред по-интересните образци е почти изцяло запазена кост от едро влечуго, вероятно динозавър, открит от палеонтолога Ралица Богданова от НПМ-БАН.

Презентацията на динозаврите от „Джурасик парк“ не съответства на разбиранията на палеонтолозите, смята български учен

- bta.bg

Събитие, посветено на динозаврите, се състоя в София.

Презентацията на динозаврите от „Джурасик парк“ и „Джурасик свят“ не съответства на разбиранията на съвременните палеонтолозите. Това каза палеонтологът Владимир Николов на събитието Jurassic, организирано от сдружение Ratio, Националния природонаучен музей и кино „Кабана“ в София.

ЕВОЛЮЦИЯ В РАЗБИРАНЕТО НА УЧЕНИТЕ ЗА ДИНОЗАВРИТЕ

Според Владимир Николов хората са си създали представа за динозаврите от художествената литература. Той посочи етапите на научната революция в сферата на

изучаване на динозаврите. Според проучването етапите са пет – установяване на парадигма, нормална наука, натрупване на аномални данни, проямана на парадигмата и нормална наука.

Палеонтологът показва илюстрации на динозаври от американския палеоартист Чарлс Найт (1874-1953), с които обясни еволюцията в разбиранията за видовете динозаври на науката.

По време на презентацията си Николов проследи хронологично етапите в промяната на научните изследвания. Според него съчетанието между нови фосили, нови аналитични методи и нов поглед към старите данни са довели до преразглеждане на схващанията за биологията, физиологията, еволюцията и поведението на динозаврите.

[Тонове водорасли покриха плажовете по Южното Черноморие](#)

- bntnews.bg/bg/z

Тонове водорасли покриха плажовете по Южното Черноморие. В социалните мрежи туристи сигнализираха за големи количества в морето, като на някои от плажовете се е образувала плътна настилка по крайбрежието. Според експерти силните морски течения през последните дни са ги придвижили до някои от бреговете на юг. Гледката обаче притесни някои туристи, които смятат, че наличието им крие рискове.

На плаж “Несебър-юг” морето от дни изхвърля големи количества зелени водорасли. В плитчините на залива дори са се образували малки полуострови.

Иванка Христова: “Аз не помня такова нашествие на водорасли. Много неприятно. То няма и летовници, хората не влизат. Ходим ей там. Там е по-чисто.”

Таня Васева: “Влизам спокойно, нищо не мисля. Това е нормално. Хората се заливат даже с водорасли за хубава кожа.”

Концесионерът чисти плажа сутрин и вечер.

Кирил Спасов, концесионер: “Единствено можем да почистим водораслите, които морето ги е изхвърлило вече на сушата, когато те изсъхнат. Защото те като са напоени с вода няма как да ги изчистим. Най-малкото тежат и са в огромни количества. В активен летен сезон ние няма как да вкараме на плажа техника т.е. цялото почистване се извършва на ръка. Можете да видите зад нас ивица вече е почистена, защото количествата бяха доста по-големи.”

Мократа биомаса изтласкват обратно във водата. На плаж Несебър-юг Водораслите са образували плътна мрежа в морето, която започва от брега и свършва 20 метра навътре във водата. Именно там предпочитат да се къпят плажуващите. В появата на тоновете водорасли няма нищо необичайно и опасно, обясняват експерти.

“Живеят закрепени обикновено към скали и където успеят да се закрепят, но тъй като през последната седмица и десетина дни имахме едно постоянно вълнение от около 3 бала, то успя да изтръгне много от тези водорасли. Тъй като не се закрепват здраво и започват да плават във водата, вълнението ги изтласква към брега. Тези водорасли въобще не са опасни за здравето на човека”, обясни проф. д-р Атанас Палазов, директор на Института по океанология “Проф. Фритьоф Нансен”-БАН.

“По-скоро опасността е за обитателите на Черно море, защото това прекомерно увеличаване на водораслото, може да доведе до намаляване на количеството кислород във водата и също така да намали осветеността, и да повлияе на някои от характерните обитатели”, каза Радостина Ценова, Българска фондация “Биоразнообразие”.

Не може да се прогнозира докога ще продължи явлението, което носи неприятно усещане заради неприятната миризма и появата на насекоми.

ИЗСЛЕДВАТ КРИТИЧНИТЕ СУРОВИНИ В БЪЛГАРИЯ

- НАБЛЮДАТЕЛ

Доц. д-р Светослав Георгиев, директор на Геологическия институт към БАН, пред Наблюдател

Кои са стратегическите и критичните суровини за България?

-За критични и стратегически се смятат суровините, нужни за ефикасно икономическо развитие, но същевременно с висок риск на доставките поради концентрация на добива и преработката им в малко на брой държави извън ЕС и традиционните ни партньори. Регламент 2024/1252 на ЕС изрежда 34 критични суровини, сред които метални (пр. мед, манган, литий, рений и др.) и неметални (пр. флуорит, коксуващи се въглища, фелдшпат и др.) ресурси и набелязва мерки за ускоряване на техния добив, преработка и рециклиране в ЕС. Не мисля, че за България е правен пълноценен анализ на това кои суровини са от стратегическо значение за нашата икономика и общество, но списъкът на ЕП е една добра отправна точка за такъв анализ.

8,5 млн. лв. отпусна правителството за изследвания за критични суровини до 2029 г.

Геологическият институт ли ще координира дейностите?

-В момента се извършват подготвителни дейности за започване на програмата. Водещият партньор е БАН, като се очаква Геологическият институт (ГИ-БАН) да има основна роля в координирането на работните дейности. Програмата бе подготвена и внесена през 2023 г. по инициатива на колектив от ГИ-БАН и с активната роля на колеги от Минно-геоложкия университет Св. Иван Рилски, Софийския университет Св. Климент Охридски, Института по минералогия и кристалография при БАН, Аграрния университет-Пловдив, Националния музей Земята и хората и др. Тематичният обхват на програмата е фокусиран върху критичните и стратегически суровини за осъществяване на енергиен преход към ВЕИ, като включва голяма част от елементите на кръговата икономика - от тяхното установяване, добив и преработка като първични ресурси, през оптимизирането на технологиите за попълно извличане, до установяването на възможности за извличане от отпадъци и връщането на ресурса обратно в потреблението. Същевременно са обхванати основните екологични и социални аспекти за устойчиво икономическо развитие.

Проф. Александрова: Няма данни за предаване на вируса Оропуче от човек на човек

- zdrave.net

Новият опасен вирус Оропуче взе над 20 жертви в Европа. Сред симптомите на заразата са главоболие, гадене, повръщане и болки в мускулите и ставите.

Темата коментира вирусоложката от БАН проф. Радостина Александрова.

„Става въпрос за внесени случаи в Европа, т.е. хора, които са се заразили в други страни – в Бразилия и Куба най-вече. Оропуче е тропическо заболяване с екзотично име. Открит е в село с това име още през 1955 г. Въпреки че досега е имало повече от 30 огнища и повече от половин милиард случая, се оказва, че заболяването все още не е толкова познато“, заяви тя пред Bulgaria ON AIR.

По думите ѝ вирусът се предава от насекоми – вид мушици, които се срещат в Америка, но не и у нас. „Заболяването е разпространено в Южна Америка, основно в близост до гористи райони. Наричат го вирус на ленивеца. По-различното е, че доста интензивно се развива това огнище. Вирусът показва, че може да се предава и в градски условия. Протича доброкачествено, въпреки че в 15% от случаите има данни и за кървене, възпаление на главния мозък“, обясни вирусоложката.

Тя посочи още, че няма данни за предаване на заразата от човек на човек, а също така няма данни и комарите тук да могат да го пренасят. „Иначе няма ваксина или

специфично лекарство. Това са едни много малки мушици и могат да минат през мрежите за комари, не всички репеленти им действат“, обясни проф. Александрова. Специалистката каза още, че при зараза с вируса много рядко се стига до фатален край.

„Основният въпрос е кое доведе до неговата активност. От една страна, това са климатичните промени, обезлесяването“, посочи проф. Александрова.

Тя се спря и на друго заразно заболяване, разпространяващо се в света – трох.

„Маймунската шарка привлече сериозно вниманието на специалистите. Има два типа. Първият е този с по-висока смъртност. Вторият е с по-ниска. Прави впечатление силното засягане на децата“, каза тя и посочи, че ваксината срещу едра шарка защитава и срещу маймунска шарка. „Сега в отсъствието на едра шарка се разпространява маймунската шарка. Препоръките на СЗО са да бъдат ваксинирани хората в риск, хората, били в контакт с болни и хора, които пътуват в районите с огнища“, каза още проф. Александрова.

Вирусът на ленивеца дойде в Европа

- Телеграф

Вирусът Оропуче взе над 20 жертви в Европа. Сред симптомите на заразата са главоболие, гадене, повръщане и болки в мускулите и ставите. Болестта е известна като вируса от ленивеца.

„Става въпрос за внесени случаи в Европа, т.е. хора, които са се заразили в други страни - в Бразилия и Куба най-вече. Оропуче е тропическо заболяване с екзотично име. Открит е в село с това име още през 1955 г. Въпреки че досега е имало повече от 30 огнища и повече от половин милиард случая, се оказва, че заболяването все още не е толкова познато“, заяви вирусологът от БАН проф. Радостина Александрова.

"Вирусът се предава от вектори, т.е. насекоми. Това са вид мушици, които се срещат в Америка, но не и у нас. Заболяването е разпространено в Южна Америка, основно в близост до гористи райони. Наричат го вирус на ленивеца. По-раз личното е, че доста интензивно се развива това огнище. Вирусът показва, че може да се предава и в градски условия. Протича доброкачествено, въпреки че в 15% от случаите има данни и за кървене, възпаление на главния мозък“, обясни вирусологът пред Bulgaria ON AIR.

От България утре ще се наблюдава как Луната закрива Сатурн

- dariknews.bg

Понякога се случва Луната да закрие някоя планета от Слънчевата система и ако тази планета е от най-ярките пет, явлението може да се наблюдава с невъоръжено око или с бинокъл. Сутринта на 21 август тази година за наблюдател от България Луната ще закрие планетата Сатурн. Това съобщи аз БТА Пенчо Маркишки, физик от Института по астрономия с НАО при БАН и от катедра „Астрономия“ на Физическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Експерти от цял свят обсъждаха в София рисковете пред климата

- press.azbuki.bg

София бе домакин на 61-вата сесия на Междуправителствения панел по изменение на климата. Това е органът на ООН за оценка на научните данни, свързани с изменението на климата. Той е създаден от Програмата на ООН за околната среда (UNEP) и Световната метеорологична организация (WMO) през 1988 г., за да предоставя на политическите лидери периодични научни оценки относно изменението на климата, последици и рискове от него, както и да предлага стратегии за адаптиране и смекчаване на последиците. През същата година Общото събрание на ООН одобри действията на WMO и UNEP за съвместното създаване на IPCC, в който членуват 195 държави. За работата на панела потърсихме проф. Георги Гаджев от Националния институт по геофизика, геодезия и география на БАН, делегат в научния форум.

– Проф. Гаджев, какви бяха основните акценти в работата на 61-вата сесия на Междуправителствения панел по изменение на климата (IPCC)?

– На своята 61-ва пленарна сесия се обсъждаха какви да бъдат структурата и съдържанието на Специалния доклад на IPCC за изменението на климата и градовете и на Методологичния доклад на IPCC за краткотрайните климатични фактори (замърсители) към докладите за оценка в седмия цикъл на IPCC през 2027 г. Повече от 230 делегати от 114 правителства на страни членки, присъстващи на едноседмичната среща в нашата столица, се споразумяха и за съответните срокове в двата доклада. По този повод председателят на IPCC Джим Скиа каза, че решението на панела проправя път за критично важните следващи етапи в работата като номинирането и избора на автори, които да напишат тези два доклада. Стремещът е тези процеси да привлекат най-разнообразната и всеобхватна група от автори досега.

При обсъжданията бе подчертано, че

периодично подготвяните доклади оказват значително въздействие върху политиките за климата.

Но макар докладите да не препоръчват конкретни политики, а единствено да обобщават наличните научни познания за климатичната система и нашите възможности за адаптация и смекчаване на последствията, те водят до значителен напредък в международните климатични преговори. Така например след публикуването на Втория оценъчен доклад на IPCC през 1995 г. е подписан Протоколът от Киото (през 1997 г.), а Петият оценъчен доклад (2013 – 2014 г.) води до подписването на Парижкото споразумение (2015 г.). След Четвъртия оценъчен доклад IPCC получава Нобеловата награда за мир.

В момента в IPCC няма официални автори от България и някои други източноевропейски държави. Европа е представена основно от автори от Северна и Западна Европа.

Участието на повече български учени в IPCC ще помогне за изследването на специфичните климатични рискове за нашия регион.

Освен това политиката на IPCC е да включва автори от много географски региони. Участниците в изготвянето на докладите работят доброволно. Доброволният ангажимент е решаващ за гарантирането на безпристрастността и обективността на учените, изтъкна по време на форума Урге-Форзац – зам.-председател на IPCC.

– А какво съдържа специалният доклад за климатичните промени в градовете?

– Както се очаква, през 2027 г. Специалният доклад относно изменението на климата и градовете включва тенденции, предизвикателства и възможности за градовете в променящия се климат, действията и решенията за намаляване на градските рискове и емисии, включително как да се улесни и ускори адаптацията в контекста на градовете и решения по градове, видове и райони. През 2027 г. също се очаква да се публикува и Методологичният доклад на IPCC, отговарящ за инвентаризиране на краткосрочни фактори, въздействащи върху климата. Той ще е ориентир за подготовката и докладването на бъдещите национални инвентаризации на емисиите и тяхното краткотрайно въздействие върху климата.

– Организаторите от МОСВ подчертават, че домакинството на София на 61-вата сесия фокусира вниманието на делегатите върху климатичните промени в Източна Европа – тема, която досега не е била в дневния ред на сесията. Това означава ли, че досега климатичните промени в Източна Европа не са обсъждани в международен план?

– Разбира се, че са обсъждани в международен план, но сега имаше възможност да им се обърне по-голямо внимание от страна на делегатите. В изготвянето на докладите за оценка участват стотици световни експерти и автори, които оценяват хиляди научни статии, свързани с изменението на климата, неговите въздействия и бъдещи рискове, както и за това как адаптацията и смекчаването на последиците могат да намалят тези рискове.

– Каква точно е ролята на междуправителствената експертна група по климатичните промени?

– Оценките на IPCC предоставят на правителствата на всички нива научна информация, която те могат да използват за разработване на политики в областта на климата. Тези оценки представляват ключов принос към международните преговори за справяне с изменението на климата.

– В рамките 61-вата сесия на Междуправителствения панел по изменение на климата се проведе и съпътстваща научна конференция „Климатични рискове в Черноморския регион“. Кои бяха основните акценти в нея?

– Основните дискусии бяха свързани с климатичните характеристики и промени в Черноморския регион, въздействието на тези климатични промени върху Черно море и модерните методи за събиране на данни за климатични промени. В един от докладите се проследяваха изменението на климата и реакцията на екосистемата на Черно море с акцент върху ресурсите от риба, черупкови организми и аквакултури, както и Черно море, реките и крайбрежните води с акцент върху хидроложките процеси, въздействието, рисковете и адаптацията в региона.

Всички доклади бяха интересни, важни, а и отчасти взаимосвързани.

Като цяло, бих ги обобщил до – „Общи климатични характеристики на Черноморското крайбрежие и проекции за климата в XXI век“; „Променливост на студения междинен слой на Черно море и реакцията на екосистемата в него“; „Морските бури в западната част на Черно море през последните години и потенциалните рискове за развитието на туризма“; „Компютърни симулации на проектирания бъдещ регионален климат и прилагането на различни технологии за мониторинг и оценка на природни рискове и опасности, свързани с климата“.

– Една от най-амбициозните цели, заявена от столичния кмет Васил Терзиев, е до 2030 г. София да се превърне във въглеродно неутрален град. Това постижимо ли е?

– Това е хубава амбиция на столичния кмет Васил Терзиев, но не мога да отговоря на въпроса, защото не съм запознат с програмата за реализацията на тази цел.

Блок 58. Защо учени трябва да напуснат домовете си - без да знаят дали ще се върнат (svobodnaevropa.bg)

Големият проблем, който случаят повдига, е за отношението на държавата към учените, казват живеещите в блока. „Аз също се замислям много сериозно защо въобще се занимавам. Какво да ни мотивира нас?“, пита Христина. Въпреки проблемите тримата искат да продължат да правят наука и да бъдат полезни за обществото. Но настояват, че е крайно време държавата да изгради визия как да се грижи за учените си...

Катерина Василева, "Свободна Европа".

Те се занимават с наука, но живеят в държавно общежитие. Със заплатите си не могат да плащат наем в София, още по-малко да си купят жилище. Сега трябва да напуснат домовете си - без да знаят къде ще отидат, нито дали някога ще могат да върнат. Формално причината е ремонт. Подозренията - че ги гонят.

Ако имаха друг вариант, те едва ли щяха да живеят на общежитие в „Студентски град“.

Но доходите им на учени и преподаватели в университети не стигат, за да си купят жилище или да живеят под наем в София.

Затова единствената опция Димитър, Ралица и Христина да имат дом, за да продължат да правят наука е Блок 58 - общежитие, което още от 90-те години на миналия век настанява хора като тях.

Димитър е университетски преподавател, а Ралица и Христина работят в Българската академия на науките (БАН). Те живеят в Блок 58, но и тримата сега се притесняват какво бъдеще ги чака.

Причината - трябва да напуснат домовете си. За неопределено време и без гаранции, че ще се върнат. Това се налага заради предстоящ основен ремонт с пари от Министерството на образованието и науката (МОН). Той ще струва близо 14 млн. лева и ще продължи поне две години.

Слабо земетресение с магнитуд 2,7 е регистрирано в южната част на София, съобщи за БТА доц. Петя Трифонова от НИГГГ-БАН

- bta.bg

Слабо земетресение с магнитуд 2,7 е регистрирано в южната част на Слабо земетресение, по първоначална информация с магнитуд 2,7, е регистрирано в 15:59 часа днес в южната част на София. Това съобщи за БТА геофизикът доц. Петя Трифонова от Националния институт по геофизика, геодезия и география при Българската академия на науките (НИГГГ-БАН). Тя уточни, че земетресението е усетено в "Дружба", "Младост", "Студентски град" и "Малинова долина". Земетресение с магнитуд 2,7 е регистрирано в района на град София, съобщават от НИГГГ-БАН. По данни на Националния сеизмологичен център към НИГГГ-БАН земетресението е станало днес в 15:59 часа българско време и е с дълбочина 15 километра. До момента има данни земетресението да е усетено слабо в района на град София и в околностите, съобщават сеизмолозите от НИГГГ-БАН.

Земетресение рано тази сутрин в България

- focus-news.net
- stolica.bg, Земетресение с магнитуд 2.7 е регистрирано в София
- bulnews.bg, Земетресение разлюля София
- vesti.bg, Земетресение в София
- novinite.bg, Земетресение в София
- zemya.bg, Земетресение с магнитуд 2,7 по Рихтер бе усетено в София
- 24chasa.bg, Земетресение в София
- fakti.bg, Земетресение разлюля София, усетило се е по високите етажи
- iskra.bg, Земетресение в столицата
- plovdiv24.bg, Земетресение в София
- bulbox.net, Земетресение с магнитуд 2,7 е регистрирано в София

Земетресение е регистрирано тази сутрин на територията на България. Това показва справка на "Фокус" в НИГГГ - БАН. Трусът е станал в 07:28 часа в района между Хасково и Ямбол с магнитуд 2.8 по скалата на Рихтер. Дълбочината му е била 6 км, няма данни да е било усетено от хората.